

12007

V

100th

alt. Nr. 209.

Fürstenf. nr. 3 andere Schriften

P. VIII. 109.

20

DISPUTATIONUM THEOLOGICI-
CARUM DE PRÆCIPUIS FIDEI
ARTICULIS,

II.

De

DEO UNO ET TRINO.

Quam,

In inclita Academia V Vittebergensi

Auspicijs S. S. Trinitatis

SUB PRÆSIDIO

VVOLFANGI FRANZII,

S. S. Theologiæ Doctoris & Pro-
fessoris publici,

ventilandam proponit

M. GALLUS ZEÆMANNUS
Hornbacensis Palatinus.

*Ad diem 2. Octob. Anno Christi 1611,
In templo arcis, horis consuetis.*

VVITTEBERGAE

TYPIS JOHANNIS GORMANNI.

ANNO M. D. CXI.

NOBILISSIMO, STRENUO MUL-
TO QVE RERVM VSV PRAESTAN-
TISSIMO VIRO,

Dn. GEORGIO VVISINGO
A LIECHTENEGG, SACRÆ CÆS.
MAIEST. CONSILIARIO AM-
PLISSIMO,

*Domino, Patrono & Mecœnati suo
plurimum colendo:*

REVERENDIS ITEM, AMPLISSIMIS
ET EXCELLENTISSIMIS VIRIS,

Dn. LEONHARTO HUTTERO,
SS. THEOLOGIAE DOCTORI EMINEN-
TISSIMO, ET IN INCLUTA ACADEMIA WL-
TEBERGENSI PROFESSORI PRIMARIO, VENERAN-
DÆQUE FACULTATIS THEOLOGICÆ SENIORI
MERITISSIMO,

ET

Dn. FRIDERICO BALDUINO,
SS. THEOL. DOCTORI EXIMIO, ET PRO-
FESSORI IBIDEM DEXTERRIMO, ECCLESIAE-
QUE PASTORI ET SUPERINTENDENTI
VIGILANTISSIMO,

*Dominis Promotoribus & Præceptoribus
suis æternum suspiciendis,*

Disputationem hanc in certum gratissimi &
submissè-officiosi animi symbolum

offero

M. GALLUS ZEMAN

DE DEO TRIUNO

POSITIONES.

I.

Pxpedito principio Theologiæ cognoscendi, Scripturâ: succedit principium essendi, DEUS: cujus doctrinam aliquam, methodo consuetâ, tribus capitibus exhibere fert animus: quorum 1. Orthodoxam Ecclesiæ fidem proponat; 2. Hæreticos detegat; 3. Quæstiones quasdam enodet.

Θ Ε Σ Ι Σ.

II. Prior Ecclesiarum nostrarum doctrina de DEO quinq; potissimum membris absolvi potest: 1. de quæstione, An sit Deus: 2. de definitione: 3. de unitate essentia divina: 4. de Trinitate personarum: 5. præcipue de singularum proprietate characteristica, Deitate, Personalitate, æternitate &c.

III. Etsi verò *nemo est hominum, qui ignorat esse Deum: Quòd sit Deus.* tamen ut & magis confirmemur, & gloriam Dei contra profanos, sæpiusculè de Deo dubitantes, propter naturæ corruptionem, Diaboli conatus rerumq; confusionem, asseramus: dupliciter, Deum esse, demonstramus: tam ex naturâ, quàm ex Scripturâ.

IV. Hinc *duplex Dei notitia.* Una *naturalis*: eaq; vel *Connata*, mentibusq; hominum inscripta habitualiter, ut: Deum esse, mundi curam gerere, bonis gaudere, mala punire. *Rom. 1, 19. τὸ γνωστὸν τῷ Θεῷ manifestum in ipsis: c. 2, 13. Opus legis scriptum in cordibus eorum:* vel *Acquisita* ex contemplatione universi *Rom. 1, 20.*

A 2. Act.

Act. 14, 15, 17: 17, 27; quò imprimis pertinet animæ præstantia Psal. 94, 8, 9.

V. Sed quia naturalis hæc notitia, vel nulla, vel imperfecta, vel languida, ignorans Christum & cultus internos, horrendisq; dubitationibus permixta: accedit altera, quoad salutem sufficiens, quâ tumvis etiam imperfecta *Exod. 33, 20, 23 1. Cor. 13, 9, 12, Revelata* nim. in Verbo DEI: quod quinque modis, Deum esse, perhibet; 1. testimonijs innumeris: 2. miraculis stupendis, cõservatione Nohæ, Jacobi, eductione Israëliitarũ ex Aegypto, exhibitione Messia: 3. visionibus *Gen. 3, 8. Exod. 24, 10, 11: 33, 11: 4. Somnijs Gen. 20, 3: 28, 13: 31, 24: 5. Vaticiniorum certitudine Esa. 41, 22: 43, 9.*

Quid sit Deus. VI. Definitio Dei Logicè dari nulla potest: sufficiat hæc qualiscunq; descriptio: *Deus est essentia spiritualis, æterna, justa, misericors, potentia, sapientia & majestatis infinita; creator & conservator omnium; unus essentiâ, trinus personis, Pater, Filius & S. Sanctus; colligens & sanctificans Ecclesiam. Ubi & essentia cum idiomatis, & voluntas Dei consideranda.*

VII. Generis loco ponitur *Essentia*, non in communicatione cum creaturis, sed quia Deus est Ens entium, solum & perfectissimum, à quo omnes res suam habent essentiam: unde & Jehova dicitur.

Idiomata divina. VIII. Differentiarum vicem explent *idiomata* seu attributa (ratione notionis & enunciationis, non inhesionis, sic dicta) partim essentialia, partim personalia.

IX. Attributa Dei *essentialia* in ipsa quidẽ essentiâ divinâ τὰὐτὸ quiddã sunt, deq; eã substantialiter prædicantur: quatenus autẽ vel intra Deitatis essentiam permanentia, vel foras etiam progredientia considerantur: distinguuntur in *intrinseca* seu ἀνέργητα, & ἐπεργητὰ, si ita nominare liceat.

X. Illa

X. Illa nullis peculiaribus operationibus actu secundo ad extra progrediuntur, neq; ulli creaturæ ita sunt communicabilia, ut inde denominetur, nisi medianibus reliquis: qualia sunt Aeternitas Deut. 32, 40. Psal. 9, 8: 90, 3. 1. Tim. 6, 16: Spiritualitas Joh. 4, 24. 2. Cor. 3, 17: Infinitas Esa. 40, 12, 15, 17. Sap. 11, 23.

XI. Hæc etiam in creaturis crepynlāūs sese exerunt, & Carne Christi immediatè prædicantur: quâ ratione liberrimâ Dei voluntate dependent, nec pariter agunt ut Justitia Ps. 119, 137. Esdr. 9, 15. Job. 8, 3: 39, 35. Rom. 3, 4: Misericordia Exod. 34, 6. Deut. 4, 31: 7, 9. Psal. 25, 10: 33, 5: 86, 103, 8. Thren. 3, 22. Omnipotentia Gen. 17, 1. Exod. 6, 3. Job. 21, 15. 2. Par. 20, 6. Jer. 32, 17, 26. Luc. 1, 37: Omniscientia Reg. 8, 39. 1. Par. 29, 9. Job. 28, 24. Esa. 40, 13, 28. 1. Tim. 1, 17: Omnipræsentia Ps. 139, 7 & seq. Jer. 23, 23, 24. Act. 17, 27, 28. Job. 11, 8, 9.

XII. Voluntas Dei in se cōsiderata non nisi una est numero, prout essentia: relata verò ad creaturas; duplicè respectū sortitur, unū simplicem, alterū ad ordinem: ut Alia voluntas sit Antecedens, quæ ex æquo se habet erga omnes omninò homines, nō tamē absolutè, sed ordinatè; ita ut Deus omnium salutem seriò desideret & velit; quippe quos omnes dilexit, per Filium redemit, ad regnū suū vocat, mediāq; salutis offert Ezech. 33, 11. Rō. 11, 32. 1. Tim. 2, 4. 1. Joh. 2, 2: Alia Consequens & decretoria, quæ relatè se habet ad ordinē de salute hominum divinitus constitutum, quâ credentes salvantur, infideles damnantur Joh. 3, 16, 18. Marc. 16, 16.

XIII. Neq; v. Antecedenti Voluntas Consequens cōtradictoriè repugnat, sed potius subordinatur. Illa n. definit, quid Deus ab hominib. fieri velit; hæc, quid homines actu faciāt; illa cōsiderat media salutis ex parte Dei ordinata; hæc verò actu vel acceptata, vel spreta.

A 3

XIV. Ge

*Quod sit Deus
unus essentia.* XIV. Ceterum unus est Deus, non compositione, nec genere, nec specie, nec consensu tantum, sed unitate numeri, naturæ & essentiæ: theologicè tamen voce Essentiæ intellectâ. Vulgò enim *Essentia* quiddam est universale, imaginarium & communicabile, ut humanitas, ἀνθρωπότης. In divinis autem revera existit & communicabilis est, tribus personis communis, totaq; in singulis.

XV. Hanc unitatem non modò accuratiores Philosophi agnoscunt: sed & Scriptura multipliciter ostendit 1. Prophetica Deut. 6, 4. *Audi Israël, Dominus Deus noster, Jehova unus est.* Mal. 2, 10. *Nunquid non Deus unus creavit nos?* Deut. 32, 39. *Videte, quòd ego sim solus, & non est Deus mecum.* 2. Reg. 19, 15, 19. & Esa. 37, 16, 20: *Domine, tu es Deus solus inter regna.* Psal. 96, 10. *Tu es solus Deus.* 2. Reg. 5, 15. *Verè scio, quòd non sit alius Deus.* Esa. 45, 5. *Ego Dominus, & non est alius: extra me non est Deus.* 2. Evangelica Matth. 19, 17. *Nallus est bonus, nisi unus Deus.* Joh. 17, 3. *cognoscant te Solum verum Deum.* 3. Apostolica 1. Cor. 8, 6. *Nallus est Deus alius, nisi Vnus.* Eph. 4, 6. *Vnus Deus & Pater omnium.* Rom, 16, 27. *Soli sapienti Deo.*

*Quod Deus sit
trinus perso-
nis.*

XVI. Neq; verò solam unitatem Deitatis docet Scriptura: sed etiam Trinitatem personarū. Ubi *Personam*, ex mente partim Boëtij, partim Scholasticorum, partim nostratum, *desinimus substantiam individuum, intelligentē, incommunicabile, quæ nec alterius pars est, nec in vel ab altero sustentatur, nec ad aliud dependentiam habet.*

XVII. Et vulgò quidem Personæ differunt substantiâ numericâ, tempore, voluntate, potentiâ & operatione: in personis autem Trinitatis eadem est essentia coæternitas, una voluntas, potentia & operatio; realis nihilominus quædam distinctio, sed modo incomprehensibili. 19. Hi9

XII X. His præcognitis, varia pro SS. Trinitate argumentorum genera adduci possent, ex plurali Elohim, extrina nominis repetitione, ex sermone Jehovæ, ex mentione duarum personarum *Gen. 48, 15, 16. Jer. 23, 5, 6. &c.* Quia verò alibi fusè tractata, & ex sequentibus dilucidius patefcent: producimus rationes maximè explicitas 1. ex patefactione 2. ex testimonijs.

XI X. Patefactionum SS. Trinitatis illustrissima est distincta trium personarum in Baptismo Christi revelatio *Matth. 3, 16, 17.*

XX. Testimonia præcipua sunt 1. *Esa. 63, 7, 8, 9, 10:* ubi diserta fit mentio 1. *Jehovæ*, Patris, cujus miserationes celebrantur; 2. *λόγος*, *Angeli faciei ejus*, qui Israëlitas ex Aegypto duxit; 3. *Spiritus S.* quem irritarunt. 2. Institutio nostri Baptismi. *Matth. 28, 19.* 3. Assertio Servatoris *Iohan. 14, 16, 17. Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, Spiritum veritatis.* 4. Pauli 2. *Cor. 13, 13. Gratia Domini Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus S. sit cum omnibus vobis. Gal. 4, 6. emisit Deus Spiritum Filij sui Eph. 2, 18. Per Christum habemus aditum in uno Spiritu ad Patrem.* 5. *Iohannis. Tres sunt, qui testantur in cælo: Pater, Verbum & Spiritus S. & hi tres unum sunt. 1. Joh. 5, 7:* qui locus perperam à Latinis omittitur: cum, teste Hieronymo, in Græco extet, & id ipsum requirat partim oppositio testimonij in terra, v. 8. partim exclusio testimonij humani v. 9. Neque unquã probaverint Adversarij, fraudulenter eum ab Athanasianis suppositum.

X XI. Differunt Personæ Trinitatis, non essentialiter, *Differentia*
nec solâ ratione: sed *τὸ πρῶτον ἀρχῆως* seu proprietati- *Personarum*
bus characteristicis, quæ duplices sunt 1. internæ &
incommunicabiles, *Generare Filium, à Patre generari, &*
à Patre

à Patre & Filio procedere. 2. externæ & communicabi-
les, creatio, redemptio & sanctificatio: ubi quidem omnes
tres Personæ, extra suam essentiam in creaturis, pro-
pter indivisam essentia unitatem, simul & temel ope-
rantur; interim tamen singulis juxta distinctos suos
characteres distinctæ actiones tribuuntur, quæ distin-
ctionem duntaxat faciunt ordinis inter personas, non
separationem. Sic Filius redemit mundum, sed missus
à Patre, conceptus à Spiritu S.

XXII. Jam quia in specie de *Patris* Deitate & æter-
nitate nil disputatur: descendimus ad alteram perso-
nam Trinitatis, quæ est *Filius Dei*: cujus æterna gene-
ratio, *ἁπορσία* cum Patre & *ὑπόστασις* ante nativitatem
ex Maria firmiter demonstranda.

*Generatio
Filij.*

XXIII. Personalis ejus proprietas est, quòd ab æter-
no à Patre genitus est: unde *unigenitus Patris* dicitur
Ioh. 1, 14: 3, 16. Hinc *Psal. 2: 7: Dominus dixit ad me: Filius
meus es tu, ego hodiè genuite:* ubi 1. vox *Hodiè* significat
æternitatem, velut etiam in humanis *Matth. 6, 11. Hebr.
3, 7, 12, 13.* & in vigore meriti Christi *Hebr. 13, 8: 2.* Sermo
est, non de Davide, qui non possedit omnes gentes, ne-
que illæ in eum sperarunt: sed de Christo *Hebr. 1, 5: 5, 5. Act.
4, 25, 26: 13, 33.* Hinc etiam *Mich. 5, 2. Egressiones ejus ab ini-
tio, & à diebus seculi.* Antiquitatem enim inibi & clari-
tatem familiae Davidicæ describi, parili exemplo de-
monstrari nequit. Neq; etiam origo familiae Christi
ducitur à Davide, sed ab Abrahamo, imò ab ipso Ada-
mo *Matth. 1.* Æterna igitur ejus nativitas vel egressio à
Patre, diversa à Bethleemica, innuitur. Hic est *Filius*
ille Dei, cujus nomē ignoramus: non Moyses *Prov. 30, 4.*

Deitas Christi.

XXIV. *Consubstantialitas* ejus cum Patre probatur
Primum ex Nominibus soli Deo proprijs: qualia sunt
Ieho-

Jehova. Dictum *Esa. 6, 1* de Domino sedente super so-
lium loquitur de Christo *Ioh. 12, 41*. Sic Judæi tentarunt
in deserto Jehovã *Exod. 16, 7: 17, 2*: atqui tentarunt Chri-
stum *1. Cor. 10, 9*. Quid multis? *Ier. 23, 6* expressè *Jehova*
justitia nostra nuncupatur. Locum enim hunc de
Christo accipi, docet contextus, & *Zach. 9, 9*. & *Ier. 33,*
16, ubi tamen enallage generis. Jam vocem *Jehova* so-
li Deo competere patet ex *Exod. 3, 15*. *Jehova, Deus Pa-*
trum vestrorum, hoc nomen mihi est in aeternum. Esa. 42, 8.
Ego Jehova, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non
dabo. Amos. 5, 8. qui vocat aquas maris Jehova nomen e-
jus. Quòd verò altari etiam & arcæ foederis tribuitur
Exod. 17, 15. Iud. 6, 24. Psal. 24, 8: indirectâ fit prædicatio-
ne, & additæ circumstantiæ infinitum discrimen fa-
ciunt.

XXV. 2. *Deus. Ioh. 1, 1. Verbum erat Deus. Act. 20, 28. De-*
us proprio sanguine Ecclesiam acquisivit. Esa. 7, 14. & Matt.
1, 23. Emmanuel, nobiscum Deus Ioh. 20, 28. Dominus meus
& Deus meus.

XXVI. 3. *Angelus (non nisi increatus) Esa. 63, 9. Ange-*
lus faciei Jehova salvos fecit & portavit Iudæos cunctis die-
bus seculi, sc. sub educatione ex Aegypto. Isthinc collig-
go: *Jehova*, qui præcessit castra Judæorū, legem tulit,
cui obmurmuraverunt & puniri sunt *Exod. 13, 21, 22: 19: 20,*
1, 32, 9, 10, 33. verus est *Deus*: quia vidit afflictionē populi,
exaudivit gemitus, liberavit eos, & *Deus* est Abraham,
Isaac & Jacob *Exod. 3, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 16.* At Angelo
isthæc omnia tribuuntur *Exod. 14, 19, 20: 23, 20, 21, 22, 17.*
Ergo Angelus iste increatus est verusq; *Deus.*

XXVII. Idem evidentissimè colligitur ex *Gen. 48,*
15, 16: ubi Filius Dei salutatur *Angelus, qui Iacobum e-*
ripuit de cunctis malis, & à quo petitur benedictio bino-
rum

B

rum

rum Josephi filiorum, ut & *super eos invocetur nomen eius*, & *crescant in multitudinem super terram*. Id quod de Angelo increato intelligendum esse, tam mala aver-
sa, quam bona petita evincunt solidissime.

XXIIII. Mala Jacobi, à quibus ab Angelo liberatus est, sunt insidiæ vitæ ab Elavo (quem peregrinatio, ho-
spitium, conjugium & fortunæ latere non poterant) structæ *Gen. 27, 41*: Paupertas à Labano intentata *Gen. 31, 1, 2, 7, 8, 9, 12, 16, 42*: *32, 10*: *33, 11*: persecutio ejusdem vi-
rulentissima, *Gen. 31, 23, 24, 29, 42*: vicinorum malicio cædis Sicheimiticæ *Gen. 35, 5*.

XXIX. Bona, quæ petit, sunt 1. divina adoptio filiorum Josephi inter reliqua tribus Israël, exclusis Levitis, in distributione terræ Chanaan: 2. fecunditas perpetua.

XXX. Hæc omnia tribuenda sunt Angelo *Ose. 12, 4*. increato, scilicet (quam ipse Christus ad se transfert *Ioh. 1, 51*) prædidi, Deo *Gen. 28, 13, 35, 7*. Hic Angelis mandat nostri custodiam *Psal. 91, 11, 12*. *Gen. 24, 6, 7, 40*. *Tob. 5, 29*: pauperem reddit & ditat 1. *Sam. 2, 7*. 2. *Par. 3, 27, 28, 29*. *Tob. 1, 3, 10*: *42, 11, 12* recepit filios Josephi in numerum ceterarum tribuum: fecundat steriles *Gen. 17, 16*, & seq: *18, 10, 14*: *21, 1* & seqq: *25, 21*: *29, 17, 31*: *30, 12, 17, 22*. *Iud. 12, 2, 3*. *1. Sam. 1, 20*: *2, 21*, *Ruth. 4, 13*. *1. Par. 26, 5*: *29, 5* & 6.

XXXI. Deinde Filij divinitas patet ex attributis divinis
1. Solus Deus primus & novissimus *Esa. 41, 4*: *44, 6*: *48, 12*.
Christus est primus & novissimus *Apoc. 1, 1, 8, 11, 13, 17*:
Sanctus Dominus Omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est, *Apoc. 4, 8*. E. 2. Deus omnia condidit *Jer. 10, 11*. Christus omnia condidit *Iohan. 1, 3, 10*. *Col. 1, 16*. ubi si de redemptione ageretur, omnes creaturæ & Diaboli essent redempti, *Heb. 1, 2*: & *Heb. 1, 10*: ubi sicut abolitio, ita & creatio mundi ei competit. E. 3. Chri-
stus.

Atus vivificat, non dicitur in idia Act 3, 12. sed quos vult
Job. 5, 21. 4. In eundem credendum Iohan. 14, 1. 5. Idem
adorandus Phil. 2, 9, 10. Iob. 5, 23. 6. Quaecunq. habet Pa-
ter, Christi sunt Iob. 15, 15, 16: 17, 10.

XXII. A Eternitatem & existentiam Filij Dei ante
te nativitatem ex Maria probant. I Illæ phrases, quæ
de ipsius Patris æternitate usurpantur Psal. 90, 3: 10, 2,
25, 28. Dan. 4, 32: quod Jehova eū possederit à principio via
sua &c. Prov. 8, 22 & seqq. 1. Cor. 1, 24: quod petit se glori-
ficari eā gloriā, quam habuerit, antequam mundus fieret.
Iohan. 17, 5.

Subsistentia
Filij Dei ante
Mariam

XXXIII. 2. Dicitur Iob. 1, 1, 2. In principio erat Verbum &c.
Ubi ut vox ἀρχῆ pro initio prædicationis (velut Marc. 1,
1. Iob. 15, 27. Act. 11, 15.) sumatur, quis suaserit? Absolutè
ponitur (sicut Jer. 33, 7. 2. Sam. 5, 6.) ideoq; principium
creationis notat.

XXXIV. 3. Testimonia de Incarnatione. Iob. 1, 14. Verbum
caro factum est & habitavit in nobis. 1. Tim. 3, 16. Deus ma-
nifestatus est in carne. Heb. 2, 14 & seqq. dicitur Messias,
more puerorum, participasse carne & sanguine, ut per mortē
aboleret diabolum: nec Angelos, sed semen Abraham (na-
turam humanam) assumere (pro assumptisse, per ena-
logen) unde similis factus sit fratribus &c. 1. Iob. 4, 2, 3: qui
confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est.

XXXV. 4. Cum primis huc faciunt duo loci, qui Chri-
stum in deserto & ante Abrahamum fuisse testantur.
Prior est 1. Cor. 10, 9. Ne tentemus Christum, sicut & quidam
eorum tentaverunt sc. Christum. Subaudiendam enim
esse hanc vocem, liquidò cōstat ex contextu, quo sem-
per eadem peccati species repetitur.

XXXVI. Posterior Iohan. 8, 58. Antequam Abrahā
fieret, ego sum. Quòd verò excipiunt, Abram primum

B 2

post

post glorificationem Christi factum esse *Abraham* seu Patrem multarum gentium: rancidum est effugium: quia statim à Circumcisione factus est *Abraham*. Id quod docet 1. *Gen. 17, 5. nec vocabitur ultra nomen tuum Abram*: 2. exempla alienigenarum circumcisorum *Gen. 17, 12. 3.* Testimonium *Rom. 4, 11, 12*: *Abram* factum esse Patrem credentium & in præputio & circumcisions: 4. Exempla converforum Ethnicorum *Matth. 23, 15. 1. Reg. 8, 41, 42, 43. Exod. 12, 31. Ios. 9, Ion. 1.*

Personalitas
Spiritus S.

XXXVII. Restat, de Spiritus S. personâ realiter à Patre & Filio distinctâ, processione ab utroq; & essentiâ divinâ agamus.

XXXIIX. Personalem subsistentiam Spiritus S. manifestè arguunt 1. Operationes, personis propria; 2. Apparitio in Baptismo Christi *Matth. 3, 15. Ioh. 1, 32, 33*: & in die Pentecostes *Act. 2, 3. 3.* Attributa personæ propria, *Act. 15, 28. visum est Spiritui S. & nobis. 1. Cor. 12, 11. distribuit singulis, sicut vult: & Esa. 63, 11 irritatur. 4.* Variatio generis *Johan. 15, 26, ubi τὸ πνεῦμα λέγει vox ἐκείνῳ* & tribuitur. 5. Manifestè à Patre & Filio discernitur. *Johan. 14, 16. 6. Cum utroque conjungitur Esa. 63, 11. 2. Cor. 13, 13. 1. Iohan. 5, 7.*

XXXIX. Cum primis verò 7. *in eundem Spiritum S.* ceu personam, sicut in nomen Patris & Filij, baptizamus *Matth. 28, 19.* Absurdum autem esset & inanis ταυτολογία, baptizari in nomine Patris, Filij & virtutis divinæ, sive Patris, sive utriusque. Quin obstat phrasis *In nomen Spiritus S.* baptizari, hoc est, ex autoritate, promissione, in fiduciam & auxilium ejus *Johan. 6, 43. 1. Cor. 1, 13, 15. Act. 2, 38: 3, 6: 4, 10: 19, 5.* Quòd autem leguntur in Mosen & baptisma Johannis baptizati *1. Cor. 10, 2. Act. 19, 3*: de doctrina & ministerio accipiendum est, non mandato vel fiduciâ.

XL. Cha-

XL. Character personalis, quo Spiritus S. à Patre & ^{Processio Spiritus S. à Patre & Filio.} Filio discernitur, est, quòd ab utroq; procedit: tam à Patre *Ioh. 15, 26.* unde Spiritus Dei, Patris, orisque eius dicitur *Job. 33, 4. Psal. 33, 6. Matth. 10, 20. Rom. 8, 9, 11, 14. I. Cor. 2, 10, 11, 14:* quàm à Filio; quod sic adstruimus: 1. Quà ratione Spiritus S. dicitur Spiritus Dei Patris: eadem & Spiritus Christi, oris & labiorum eius *Rom. 8, 9. 2. Thess. 2, 8. Esa. 11, 4.* Sed ibi sic dicitur, non tam ob missionem *Ioh. 14, 26;* quàm ex processione æterna *Iohan. 15, 26:* Ergo & hic: præsertim cum & tunc Spiritus Filij dicatur, quãdo à Patre mittitur *Gal. 4, 6;* & Filius non nisi Patris Filius appelletur, quia à solo Patre gignitur.

XL I. 2. Quicquid Spiritus S. accipit, ab æterno per processionem (ut Filius per generationem æternam) accipit. At omnia accipit à Christo *Ioh. 16, 13, 14, 15.* E. per processionem æternam. 3. Quicquid pater habet (exceptâ ἀγεννησία) & Christus habet *Job. 16, 15. 16, 10.* At à Patre procedit Spiritus S. Ergo & à Filio. 4. Hiulca fieret SS. Trinitatis unitas: nisi Spiritus S. ad Filium etiam per processionem referretur.

XL II. Ὁμοούσιος deniq; Patri & Filio divinitas Spiritus S. liquet ex nominibus soli Deo proprijs: ut sunt *Iehova, Deus & Dominus.* ^{Ὁμοούσιος Spiritus S.} 1. Solus Jehova duxit Israëlitas *Deut. 32, 12.* At Spiritus Domini duxit eos *Esa. 63, 14.* E. 2. Jehova loquitur in Sanctis *Exod. 4, 11, 12. 2. Sam. 23, 3. Psal. 85, 9. Luc. 1, 70. Heb. 1, 1. 2. Tim. 3, 16.* Spiritus Sanctus loquitur in Sanctis *2. Sam. 23, 2. Matth. 10, 20. Act. 1, 16. 1. Pet. 1, 11, 12. 2. Pet. 1, 21.* Ergo. 3. Fideles sunt templa Dei vivi *1. Cor. 3, 16, 17. 2. Cor. 6, 16.* Fideles sunt templa Spiritus Sancti *1. Cor. 3, 16: 6, 19.* Ergo. 4. Ananias mentitus est, non hominibus, sed Deo *Act. 5, 1.* at mentitus est Spiritui S. v. 3. Ergo. 5. Unus est Dominus *1. Cor. 8, 6. Eph. 4, 5.* S. Sanctus est Dominus E. **B 3. 43. Idem**

XLIII. Idem colligere licet ex creatione Psal. 33. 6: 104, 30. Matth. 1, 27. Luc. 1, 35. & attributis Dei essentialibus: quæ-
lia Infinitas Psal. 139, 7: Omniscientia Esa: 40, 13. I. Cor. 2,
10: Æternitas Heb. 9, 14: Majestas divina ex atrocitate
peccati in Spiritum Sanctum Matth. 12, 31, 32. Honor
adorationis Matth. 28, 19. 2. Cor. 13, 13.

A N T I Θ E Σ I Σ.

XLIV. Omissis Epicuræis, Gentilibus, Judæis &
Mahometistis, solos hæreticos perstringemus, qui par-
tim unum Deum, partim SS. Trinitatem, partim in
specie λόγος & Spiritus S. personam, ὁμοσίαν & proprie-
tates personales blasphemè oppugnarunt.

Hostes Dei
Eripunius.

XLV. Hostes unitatis essentiæ divinæ fuerunt 1. Va-
lentiniani, singulis operibus Dei peculiare Deos, solâ
voluntate unos, attribuentes: 2. Marcionite, alium Ve-
teris severum, alium N. Testamenti misericordem De-
um excogitantes. 3. Manichæi, duos contrarios coæter-
nos commenti: quorum illi ex Deut. 4, 35; isti ex Esa. 44,
4: hi ex Esa. 45, 6, 7. refutandi. Quibus non absimiles
sunt Pontificij Sanctos, ceu Deos, invocando.

XLVI. Hostes Trinitatis sunt 1. Praxeani, Sabelliani &
Noëtiani, qui tria tantum nomina in unâ Deitate con-
cesserunt: cum tamen Deus Filium suum, & Christus ali-
um paracletum mittere legatur Gal. 4, 4, 6. Ioh. 14, 16. 2. A-
riani, substantiam λόγος & Spiritus S. ante creationem
largiti, negatâ æternitate naturâq; divina. 3. Photiniani
unam fingentes Personam.

XLVII. Quorum ratio princeps Ioh. 17, 3. cognoscant
te solum Deum verum. R. ex trito: Cum divinitas opponitur
idolis vel creaturis, denominatio unius personæ reliquas non
excludit.

excludit sed tantum creaturas, v.g. cum dicitur, neminem
novisse Patrem, nisi Filium, & contra *Matth. 11, 27*, non ex-
cluditur Spiritus S. de quo *1. Cor. 2, 11*, quae Dei sunt, nemo
novit, nisi Spiritus Dei: & quando *Apoc. 19, 12*. Filius nomen
habere scribitur, quod nemo novit, nisi ipse; totae ex-
cluduntur creaturae. Sic neq; dicto hoc *Joh. 17*, Chri-
stus excluditur, qui verus Deus salutarur *1. Joh. 5, 20*. Vel
Pater hoc loco essentialiter ponitur, ut *Eph. 4, 6* *Mal. 2, 10*,
& opponitur Dæmonijs, quibus Messiae miracula ad-
scribebant: non Filio, qui in Patre, cumq; eo unum est
Joh. 10, 30: 17, 21, 22, 23.

XLIIII. Λογομάχοι triplices sunt. *Primò ἀνωμόσοτοι* ^{χειρομάχοι}
Verbum esse in Patre sine substantia, ut *Ebion*, *Cerintus*
& *Samosatenus*, quibus Christus communis erat homo,
Josephi Filius, in quem adultum Messias descenderit.
Cujus furfuris est *Photinus* cum fideis recentioribus,
Christum in Maria primum coepisse disputantibus.

XLIX. *Deinde ἐτερόσοτοι*, *Ariani*, qui concessere Ver-
bum ante incarnationem, & personam ante creatio-
nem Angelis longè præstantiorem, Deum autem, non
verum, sed nuncupativum: abusi loco *Joh. 10, 34*. Resp.
1. Christus ibi non ratiocinatur ex simili, sed ἀπὸ τῆς ἡ-
τῶν; Si Lex homines, ob muneris præstantiam, rectè vo-
cat Deos. *Exod. 4, 16: 7, 1: 22, 8, 9, 28*. *Psal. 82, 6*: multò magis
me, quem Pater sanctificavit, propter divina opera, Fi-
lium Dei voco: id quod de Iehova accepisse etiam Iu-
dæos, conatus hostilis testatur *v. 29*. 2. Vocatur ali-
bi Christus is, qui est super omnia Deus benedictus in secu-
la *Rom. 9, 5*: Deus, per quem omnia facta *Iohan. 1, 1, 3*: verus
Deus & vita aeterna *1. Joh. 5, 20*; ubi relativum *Hic*, & men-
tio vitæ aeternæ à Christo partæ eyincit, de Patre non
agi.

L. Urgent locum *Col. 1, 15.* Resp. Primogenitura illa
vel respicit solum ordinem temporis, non creatura-
rum; ut omnibus creaturis prior sit, quippe æternus,
non inter creaturas primus: vel metaphoricè sumitur
pro domino, ut *Psal. 89, 28.*

L I. Tertio ἀνόμοιοι, Aëtiani & Eunomiani: Filium, licet
substantiâ sit æqualis Patri, potentiâ tamen & opera-
tione dissimilem esse. Quorum elenchus peratur ex
Ioh. 5, 18, 19, 21, 26. 16, 15. 17, 10. Phil. 2, 6. Quod verò instant,
Patrem dici majorem Christo *Ioh. 14, 28:* vel de humanita-
te; vel de discrimine mittentis & missi, non de essentiâ
sonat.

Πνευματομά-
χοι.

L II. Πνευματομάχοι quadruplices sunt potissimum.
Primo ἀνομοιοί Sabelliani, Samosatreniani & Photiniani,
qui Spiritum S. Patris virtutem comminiscuntur. Quò
referendi Macedoniani, Spiritum Sanctum fingentes
motus in fidelibus creatos: quibus discernenda erat
persona ceu author, ab effectibus *1 Cor. 12, 3 & seq.*

L III. Deinde ἐπεχόμενοι, negantes Spiritum Sanctum
esse Deum, concessâ naturâ præstantissimâ.

L IV. Tertio Anabaptistæ, negantes æternitatem ejus,
ut qui cœperit post glorificationem Christi. At etiam
in V. Testamento Spiritu S. induti sunt Sancti *Num. 11,
16, 17, 24. Deut. 34, 9. 2. Reg. 2 9, 10, 15. Iud. 3, 9: 13, 25. 1. Sam. 16, 13
2. Par. 20, 14.* idem à Saule recedit *1. Sam. 16, 14.* pijsq; pro-
mittitur *Ezech. 36, 26, 27.* Quando verò *Ioh. 7, 39.* nondum
fuisse scribitur: non de persona agitur, quæ fuit ante *Ioh.
1, 32, 33. 3, 6: 20, 22;* sed de donis, non communibus *1. Cor. 12,
3. Matth. 10, 16.* sed extraordinarijs *Act. 2, 3.*

L V. Quarto, Græci recentiores, qui processionem
Spiritus S. à Filio constanter negant: urgentes locum
Ioh. 15, 26, ubi à Patre dicitur procedere. Resp. 1. non addi-

tur

tur exclusiva, 2. Pater & Filius unius sunt essentia, & uterque origine personali Spiritu S. prior: 3. Missio eius, à Christo ibidem recepta, æternam præsupponit processionem, ceu jus & causam; sicut Filius à solo Patre mittitur, quia ab eo tantum essentiam divinam obtinet. 4. Filius omnia sua ad Patrem, ceu fontem Deitatis, refert.

QUÆSTIONES.

LVI. Q. I. *An notitia de Deo naturaliter nobis insit, an verò anima sit instar rase tabulae?* Aff. prius. Notitia enim Dei, quæ manifesta est in ipsis (gentibus) quæque novèrè jus Dei, & naturà faciunt, quæ Legis sunt, ostendentes opus legis scriptum esse in cordibus suis: verè cõnata est, nec merè potentialis. Tales sunt notitiæ naturales Rom. 1, 19, 32. 2, 14, 15. E.

LVII. Q. II. *An notitia Dei ex creaturis hausta sit veræ Dei notitia?* Aff. Quia non modo veræ patefactioni divinæ in creaturis & operibus respondet: verum etiam apprehensionem in conscientia hominis consentit: unde Gentes veritatem seu γνωσὸν Dei in injustitia detinuisse perhibentur Rom. 1, 18, 19. Quatenus verò gratiosâ Dei inhabitatione, assensu firmo & πρᾶξι destituitur, mutila insuper est, & falsa adduntur, veris corruptis: veræ & salutaris Dei cognitionis nomen haud meretur: quod tamen accidentis est.

LIIIX. *Quæst. III. An Ethnici notitiâ Dei naturali sint salvati?* Sic sentit Andradius l. 3. Orth. expos. p. 202, Erasmus præf. in Tusc. Zuvinglius expos. fid. Christ. Gualtherus part. 2. Apol. p. 53. Diserte verò & rectè nobiscum ne-

C

gat

gat Augustinus l. 1. ad Bonif. cap. 21. & l. 4. contra Iul. cap. 3: quia homines solis notitijs naturalib. instructi ignorant Deum triunum, Christum & Evangelium, habent mentem vanam & obtenebratam, sapientiam Deo inimicam & reprobam Ioh. 1, 18. Matth. 16, 17. Rom. 16, 25, 26. Eph. 5, 17, 18. Rom. 8, 7. I Cor. 1, 19, 20. Verus autem usus luminis naturæ erat 1. externa disciplina: 2. testimonium de Deo quærendo Actor. 17, 27. 3. ut gentes, sperto contra conscientiam Deo & Ecclesiâ illustri semper loco constiturâ, inexensabiles redderentur Rom. 1, 20.

LIX. Q. IV. An Calviniani sincerè credant Omnipotentiam Dei? Resp. Candidè cum B. Luthero tom. 3. Ien. f. 353 negant Orthodoxi. Homines etenim isti fateri nolunt, Deum omni suâ potentiâ efficere posse, ut corpus unum sit in pluribus locis simul, Pet. Martyr. Dialog. Orth. p. 6. Beza quest. & resp. f. 658. Ioh. Piscator vol. 1 p. 77. Potentiam Dei fabulantur pati restrictionem, exceptionem & correctionem, Beza vol. 1 f. 299. Piscator. ib. Contra manifesta dicta Gen. 18, 14. Luc. 1, 37. Eph. 3. ult. Quæ verò inferunt de contrarijs naturæ divinæ, non sunt Omni- sed Impotentia Heb. 6, 18. Tit. 1, 2. I. Tim. 6, 16.

LX. Q. V. An Misericordia condonans peccata, & Iustitia Dei vindicatrix essentialis sint proprietates Dei, vel contingencia voluntatis divinæ effecta? Resp. Contra Photinianos 1. De Misericordia, distinguendo inter actum eius primum & secundum. ille simpliciter Deo essentialis, adeò, ut Scriptura ipsi viscera misericordie tribuat Luc. 1, 78; hic verò à voluntate divina dependet. 2. De Iustitia, ut est principium agens, negando posterius: quia norma

norma Justitiæ. Lex scilicet est immutabilis. In genere
I. Misericordia & Justitia dependet à causa immuta-
bili, unde dicitur æterna: E. omnem respuit contin-
gentiam. 2. Nulla datur affectio ab essentia Dei, qui o-
mnis est mutationis expers, distincta: E. nec contin-
gentia.

LXI. *Quest. VI. An Filius Dei à seipso habeat essenti-
am divinam, neque hæc admittat communicationem?* Ait
Calvinus, Pareus l. 1. Orb. Calv. c. ult. Ursinus Catech. p. 181.
Keckerman. syst. Theol. p. 62. 64. Nos distinguimus inter
essentiam Deitatis absolutam & relatam: illa non ge-
nerat, aliàs aut idem seipsum gigneret, aut Deus mul-
tiplicaretur: hæc verò, essentia relata Patri seu perso-
na Patri (idem de processione Spiritus S. esto judici-
um) generat essentiam limitatam in Filio, sicut æterna
Dei sapientia, quæ realiter ab essentia non differt, ge-
nita perhibetur *Prov. 8, 24, 25.*

LXII. *Quest. VII. Cur plura testimonia Deitatis Filij
quàm Spiritus Sancti in Novo Testamento?* Resp. Quia
exinanitio Christi fidem nostram offendere poterat,
pluribus & illustrissimis testimonijs divinitas ejus cõ-
firmanda erat. S. Sanctus tamen ad eò non reliquit Dei-
tatem suam absque testimonio, ut quotidie de se, Patre
& Filio testificetur *1. Joh. 5. 6 & seqq.*

LXIII. *Quest. IIX. Cur Scriptura Novi Testamenti
Christum frequentius Dominum, Patrem vero Deum appellet?*
Resp. Non tam essentiam, quàm officium Christi me-
diationis & redemptionis respicit, quo nos è captivi-
tate

tate peccati, mortis, Diaboli & inferni emancipatos
in libertatem Filiorum Dei vindicavit, & in suum pe-
culium transtulit, verè noster Dominus & *ἡ ἀπολυτρωτική*
factus.

**Benedicta sit Sancta Trinitas atq;
indivisa unitas.**

LXIII. *Quæst. LXIX. Cur scripserit Rexi Testamentum
Christum prædicantem Deum? Patrem vero Deum appellat?
Responsum. Non tam christianam doctrinam ostendit Christum in-
dianis & christionis respicit, quo nos & capituli*
C 2

AB: 15067

ULB Halle
003 019 209

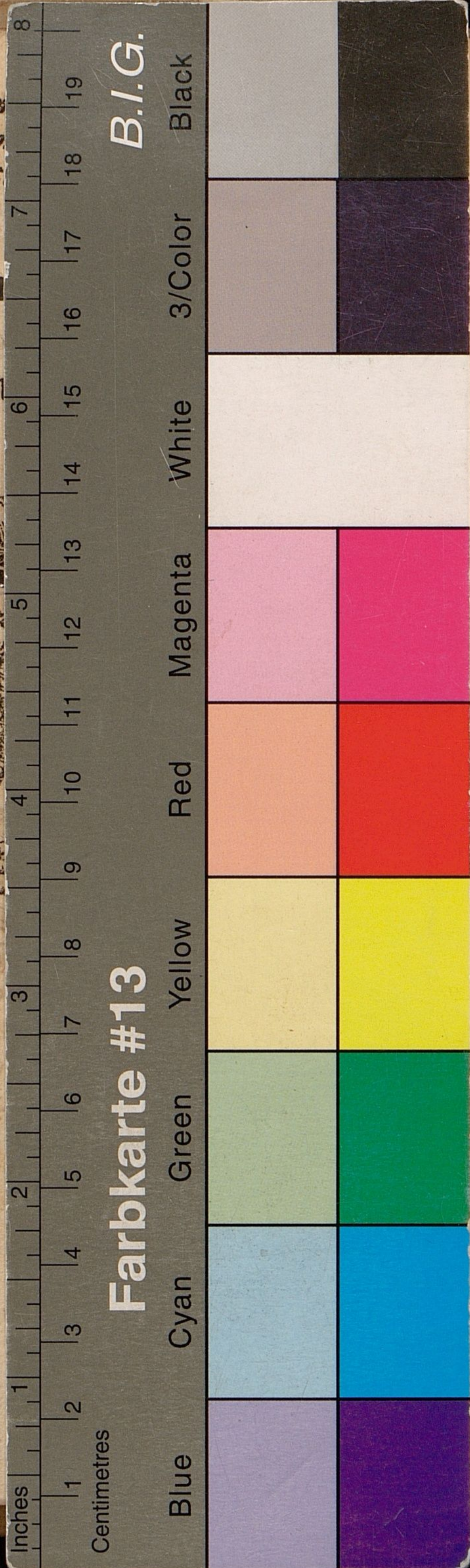
3

36.

DISPUTATIONUM THEOLOGICALI-
CARUM DE PRÆCIPUIS FIDEI
ARTICULIS,
II.

De
DEO UNO ET TRINO.
Quam,

In inclita Academia VVittebergensi

Auspicijs S.S. Trinitatis

SUB PRÆSIDIO

VVOLFGANGI FRANZII,

S. S. Theologiæ Doctoris & Pro-
fessoris publici,

ventilandam proponit

M. GALLUS ZÆMANNUS
Hornbacensis Palatinus.

*Ad diem 2. Octob. Anno Christi 1611,
In templo arcis, horis consuetis.*

VVITTEBERGAE

TYPIS JOHANNIS GORMANNI.

ANNO M. D. CXI.